

ISSN 2545-2096

DWUMIESIĘCZNIK



BIULETYN

INSTYTUTU BADAŃ ORMIAŃSKICH

2
maj
czerwiec
2018





OD REDAKCJI

Szanowni Państwo,

Mamy przyjemność oddać do Waszych rąk drugi numer „Biuletynu Instytutu Badań Ormiańskich”. Dominują w nim dwa tematy, a mianowicie przemiany polityczne w Armenii i współczesne badania diaspory ormiańskiej. Ustąpienie rządzącego od dwóch dekad byłego prezydenta Serża Sargsjana i objęcie urzędu premiera przez Nikoła Pasziniana, przedstawiciela mniejszościowej opozycji, który w ciągu kilkunastu dni okazał się sprawnym liderem wystąpień społecznych, skierowały Armenię na nowe tory. Dokonujące się przemiany warte są śledzenia i uwagi uczonych zainteresowanych procesami transformacji na obszarze postradzieckim, jak i problematyką wystąpień społecznych.

Z kolei podjęcie tematu badań diaspory ormiańskiej wynika z nawiązania kontaktów przez nasz zespół z Zakładem Badań Diaspory - Narodowej Akademii Nauk Republiki Armenii. Wspólnym obszarem zainteresowań naukowych jest tu przede wszystkim społeczność ormiańska w Polsce. Uznaliśmy tym samym za wartościowe dla zainteresowanych tymi kwestiami polskich uczonych, zasygnalizowanie osiągnięć i kierunków badań społeczności diasporalnych w Armenii.

Jak zwykle mamy także nadzieję, że nowy numer okaże się pomocny w poszukiwaniu źródeł i inspiracji do badań naukowych.

Redakcja

SPIS TREŚCI

WYWIAD

- 3 Z dr. hab. Rubenem Karapetianem rozmawia Paweł Nieczuja-Ostrowski

OPRACOWANIA, OPINIE, BADANIA

- 6 Dokąd zmierza Armenia – droga w nieznaną? (Krzysztof Fedorowicz)
7 Nikol Paszinian i przyszłość Górskiego Karabachu (Krzysztof Fedorowicz)
8 Przyjaźń ponad wszystko. Nowy premier w Rosji (Krzysztof Fedorowicz)
9 Zmiany w Armenii – walka z korupcją (Renata Król-Mazur)
10 Afera Manwela Grigoriana – nowe władze na wojnie z korupcją (Gor Ordyan)
11 Armenia uczciła jubileusz 85. urodzin Krzysztofa Pendereckiego (Renata Król-Mazur)

13 WYDARZENIA

19 PRZEGLĄD PUBLIKACJI



WYWIAD



(fot. źródło: Ruben Karapetian)

ROZMOWA Z DR. HAB. RUBENEM KARAPETIANEM

Ruben Karapetian jest doktorem habilitowanym nauk historycznych i kierownikiem Zakładu Badań Diaspory w Instytucie Archeologii i Etnografii Narodowej Akademii Nauk Republiki Armenii.

Paweł Nieczuja-Ostrowski: Zakład Badań Diaspory powstał w 2011 roku, więc ma już za sobą 7 lat działalności. Oprócz Pana zatrudnia kilku pracowników naukowych. Proszę powiedzieć jakie są wasze cele i obszary badań.

Ruben Karapetian: Głównym celem pracy zakładu jest porównawcze badanie Ormian w ich własnym i obcym etnicznie środowisku, w celu rozwiązania trzech wzajemnie powiązanych zadań. Pierwszym zadaniem jest przeprowadzenie porównawczego badania etnosocjologicznego Ormian w stolicach i dużych miastach różnych krajów w celu uzyskania informacji, zbliżonych do rzeczywistej sytuacji, dotyczącej swoistości życia danej grupy etnicznej w każdym poszczególnym kraju, stanu jej samorządności, odtwarzania etniczności. Drugim zadaniem jest osiągnięcie konsensusu co do celów, zadań i metodologii badań diaspory prowadzonych przez ormiańskich i zagranicznych ekspertów i naukowców. Trzecie zadanie dotyczy opracowywaniu lokalnych i krajowych projektów, które by opierały się na systemowej interpretacji badań empirycznych.

Jakie Wasz zakład zrealizował dotychczas programy badawcze?

- Nasz pierwszy program, który realizujemy od 2011 r. to „Ormianie w swoich i innych krajach: problemy, metody i perspektywy badań”. Inne, to „Sposoby rozwiązywania problemów adaptacji i integracji ormiańskiej diaspory na Bliskim Wschodzie i w Iranie, w tym Ormian-uchodźców z Syrii w Armenii” (realizowany w latach 2013-2016); dwa ormiańsko-rosyjskie projekty: „Rola diaspory ormiańskiej w ormiańsko-rosyjskich stosunkach gospodarczych” (2012-2014) i „Etniczne i społeczne konsekwencje migracji zarobkowej z Armenii do Rosji (2015-2017)”; następne to „Przedsiębiorcy z diaspory w Armenii: doświadczenie działalności, problemy i perspektywy”; wspólne ormiańsko-białoruski projekt „Ormianie na Białorusi w etnokulturowych związkach. Armenia-Białoruś w kontekście migracji: etniczne tradycje i współczesność” (2017-2019); wspólny ormiańsko-rosyjski projekt „Dzisiejsza młodzież w perspektywie etniczno-regionalnej: orientacje społeczno-demograficzne i etnokulturowe” (2018-2020). Oprócz tych projektów, wspólnie z Ministerstwem Diaspory Armenii były realizowane cztery projekty w obszarze publikacji naukowych.

Jakie główne wyzwania napotkał Wasz zespół w badaniach społeczności ormiańskich w diasporze?

- Brak dokładnych informacji, rozproszenie osiedlenia, niedostatek funduszy na dłuższy pobyt w „polu” i niewielka liczba badaczy.

Jednym z obszarów Waszych badań jest nowa emigracja, czyli emigracja z Armenii zapoczątkowana w latach 90. XX wieku. Jest to trudny obszar badań, Ormian cechuje duża ruchliwość przestrzenna, nowi emigranci często po kilku czy kilkunastu latach zmieniają miejsce osiedlenia, niektórzy wracają do Armenii. Wiem, że podjęliście się próby określenia wielkości zjawiska nowej emigracji.



- Uważam, że należałoby zapoznać społeczność naukową w Polsce z moimi badaniami „Migracja i nowa ormiańska diaspora. Badania etnosocjologiczne”, w których wykorzystaliśmy nową metodykę badania diaspor za pomocą sieci społecznościowych obejmujących związki krewnych w Armenii i nowej diasporze. Niestety, moja monografia została opublikowana jedynie w języku ormiańskim, chociaż istnieje nieopublikowana wersja rosyjska.

Życzę więc, zarówno Panu, jak i sobie, jak najszybszego wydania książki w innym języku. Co zaś się tyczy publikacji, to Wasz zakład ma już niemały dorobek w postaci dziewięciu monografii. Czy przygotowujecie obecnie kolejną publikację?

- Oprócz licznych artykułów, w tym roku przygotowujemy trzy publikacje. Pierwsza to wieloautorska monografia, przygotowywana wspólnie przez nasz zakład z Centrum Badań Diaspor na Uniwersytecie Haikazjan w Bejrucie, pt. „Ormianie Libanu. Badanie etnosocjologiczne”. Druga to wieloautorska monografia „Ormianie diaspor: wyniki współpracy z ekspertami z USA, Iranu, Libanu, Francji, Rosji, Gruzji”. Trzecia to zbiór materiałów z międzynarodowej konferencji „Ormiańska rodzina w kontekście nowych wyzwań”.

Czy są obecnie inne instytucje, państwowe, naukowe, prowadzące stałe lub okresowe badania diaspor czy też emigracji z diaspor? Czy współpracujecie w tych badaniach?

- Obecnie współpracujemy z wieloma instytucjami naukowymi, w szczególności z Centrum Badań Diaspor na Uniwersytecie Haikazjan w Libanie, Instytutem Etnologii i Antropologii Rosyjskiej Akademii Nauk, Katedrą Diaspor na Państwowym Uniwersytecie w Erywaniu, Ministerstwem Diaspory Armenii, Ministerstwem Nauki i Edukacji Armenii, a szczególnie mam nadzieję na współpracę z Waszym instytutem, a także z podobnymi centrami w Czechach, Rumunii i innych krajach.

Czy Wasze badania różnią w istotny sposób od tych prowadzonych w instytutach ormiańskich w diasporze, np. w Libanie i USA?

- W odróżnieniu od licznych ośrodków naukowych, w szczególności katedr lub centrów armenistyki, z których większość prowadzi badania nad językiem, historią, ruchami politycznymi, nasz zakład ma na celu systemowe rozpoznawanie współczesnej diaspory ormiańskiej za pomocą praktycznych metod.

Proszę jeszcze powiedzieć, jakie są Pana osobiste zainteresowania naukowe?

- Długi czas zajmowałem się problematyką wzajemnych powiązań migracji i procesów etno-społecznych w środowisku miejskim, której to tematyki dotyczyły bronione przeze mnie rozprawy, zarówno doktorska, jak i habilitacyjna. Przeprowadzone pod moim kierownictwem szeroko zakrojone badania (których byłem autorem) miast i wiosek w Armenii w latach 1980, 1993, 2005, 2007, pozwoliły wielu badaczom zakładu etnosocjologii, którym kierowałem w tym okresie, prowadzić swoje badania naukowe.

Ponad 30 lat badań Ormian w Erewaniu, Moskwie, Tbilisi, Taszkencie, Los Angeles, Paryżu i innych miastach, które prowadziłem, pozwoliło mi włączyć się w badania nad diasporą. Opracowany przeze mnie program badań diaspor stanowił podstawę do organizacji Zakładu Badań Diaspor w Instytucie Archeologii i Etnografii, którym kieruję od 2011 roku. W najbliższej przyszłości moje plany obejmują przygotowanie do wydania dwóch monografii „Obraz Ojczyzny: widok od wewnątrz i z zewnątrz” oraz „Społeczna elita diaspor: szkic do portretu”.

I ostatnie pytanie. Jakie są Wasze dalsze plany naukowe?

- Zamierzamy kontynuować nasze badania w krajach Grupy Wyszehradzkiej, a także w Turcji, Kanadzie, Argentynie i Urugwaju. Mamy ogromną nadzieję nawiązać kontakty z naukowcami zajmującymi się diasporami w Polsce, Czechach, Rumunii i innych krajach.

Bardzo dziękuję za rozmowę.



BIOGRAM

Ruben Karapetian

Rouben Karapetyan

Ռուբէն Կարապէտյան

Urodził się w 1948 roku w Armenii. W 1967 roku rozpoczął naukę na wydziale ekonomii Moskiewskiego Instytutu Kooperatywnego, a po jego ukończeniu w 1973 roku w zakładzie etnografii w Instytucie Archeologii i Etnografii Akademii Nauk Armeńskiej SRR (dalej: NAN ASRR). W latach 1975-1976 odbywał staż w Instytucie Etnografii i Antropologii Akademii Nauk ZSRR, a następnie pracował w zakładzie etnosocjologii w Instytucie Archeologii i Etnografii NAN ASRR, początkowo jako pracownik naukowy, a później jako kierownika zakładu (1992-1999). W 1979 roku obronił rozprawę doktorską pod kierunkiem J.W. Arutiuniana pt. „Kształtowanie się populacji Erywania”. Od 2011 roku kieruje Zakładem Badań Diaspory w Instytucie Etnografii i Antropologii Narodowej Akademii Nauk Republiki Armenii. W 2015 roku obronił rozprawę habilitacyjną pt. „Migracja i etnosocjologiczne procesy w ormiańskich miastach”.

Był autorem i kierownikiem ponad 20 krajowych i międzynarodowych badań. Był m.in. ekspertem IOM i UNSR oraz członkiem wspólnego rosyjsko-amerykańskiego projektu „Monitorowania wczesnego ostrzegania przed konfliktem” (Instytut Etnologii i Antropologii RAN i Fundacja Carnegie). Był wiceprezesem Ormiańskiego Towarzystwa Socjologicznego. Redaktor kilkunastu monografii zbiorowych, autor ponad 80 publikacji naukowych, w tym 3 monografii.

Jego zainteresowania naukowe koncentruje się na obszarach, takich jak: socjologia etniczna, socjologia obszarów wiejskich, migracja, etno-ekonomia, konflikty etniczne, procesy polityczne, etniczno-kulturowe i społeczno-demograficzne, etniczność w środowisku lokalnym i zagranicznym.

Wybrane publikacje:

- *Формирование населения городов Армении. Этносоциологическое исследование.* Ереван, И-во НАН РА, 2014.
- *Миграция и этносоциальные процессы в городах Армении.* Автореферат докторской диссертации. Ереван 2015. Gitutyun, Yerevan, 2015, s. 5-9.
- *Syrian Armenians in Armenia. Adaptation and integration problems, research objectives, methodology and perspectives,* publishing house of the NAS RA, Yerevan, 2015, p. 9-15 (in arm.).
- *Предприниматели из диаспоры в Армении: опыт и перспективы этносоциологического исследования, (w): Теория и практика институциональных преобразований в России,* Сборник научных трудов ЦЭМИ, Вып.40, М. 2017, s.123-132 (we współautorstwie z Б.А. Ерзнкян).
- *Формирование новой армянской диаспоры, (w:) Этносоциология вчера, сегодня, И-т этнологии и антропологии РАН,* М. 2017, s. 383-387.
- *Этносоциальный контекст взаимосвязей диаспора-родина,* Материалы международной конференции “Диаспоры в современном мире: региональный контекст и потенциал для устойчивого развития страны происхождения”, Материалы международной научной конференции Кишинэу, 21 декабря 2017 - Кишинэу, Международная организация по миграции, Миссия в Молдове, 2018, s. 455-465.



OPRACOWANIA, OPINIE, BADANIA

Krzysztof Fedorowicz

**DOKĄD ZMIERZA ARMENIA
– DROGA W NIEZNANE?**

Rewolucyjna „lokomotywa” pod kierownictwem Nikola Pasziniana do tej pory siłą rozpędu wjeżdżała na wszystkie armeńskie stacje i zgarniała co możliwe. Wydawało się, że tory są proste, droga wiedzie z górki a meta blisko. Wystarczy jeszcze kilka metrów i wszystko będzie w rękach pierwszego maszynisty. Niestety, 1 maja 2018 roku, rewolucja doznała pierwszej (i zapewne nie ostatniej) zadyszki. Nikol Paszinian nie uzyskał wymaganego poparcia w Zgromadzeniu Narodowym i nie został wybrany na premiera. A wydawało się, że po zmuszeniu Serża Sargsjana do ustąpienia reszta pójdzie jak z przysłowiowego płątka. Rewolucje jednak mają to do siebie, że są nieprzewidywalne.



(fot. źródło: autor)

Niektórzy analitycy i komentatorzy już ogłosili koniec klanu karabachskiego i odsunięcie od władzy osób związanych z tą grupą. Jednak zdaniem autora, obecnie nie możemy jeszcze mówić o tzw. „nowym porządku” w Armenii.

Rewolucja nie skończyła się w momencie odejścia dotychczasowego prezydenta i premiera, ona dopiero się rozpoczęła. Nikol Paszinian ma olbrzymie poparcie na ulicy, ale jak pokazało głosowanie w Zgromadzeniu Narodowym, tam nie wszyscy go popierają. 8 maja 2018 roku ponownie dojdzie do głosowania nad jego kandydaturą na urząd premiera. Jeżeli go nie uzyska, to zgodnie z konstytucją prezydent Armenii rozpisze przyspieszone wybory parlamentarne, które odbędą się w terminie 30-45 dni, od daty ogłoszenia tej decyzji. A jeśli tak się stanie, to odbędą się one według dotychczasowego kodeksu wyborczego, który przewiduje, iż nowi deputowani zostaną wybrani wyłącznie z list partyjnych przy zastosowaniu zasady proporcjonalnej z jednego wielomandatowego okręgu wyborczego, którym będzie terytorium całej Armenii. Warto przypomnieć, że wybory w systemie proporcjonalnym sprzyjają głównie dużym partiom, które uzyskują w nich tzw. nadreprezentację (np. partia uzyskała w wyborach poparcie 42%, ale w parlamencie jej deputowani stanowią 51% całego składu). W Armenii największą partią jest obecnie Republikańska Partia Armenii, która posiada swoich przedstawicieli we wszystkich komisjach wyborczych i kontroluje cały proces wyborczy. Przy takim układzie, kolejne wybory prawdopodobnie nie doprowadzą do wysokiego zwycięstwa rewolucyjnego ruchu, a dotychczas rządząca Republikańska Partia Armenii najprawdopodobniej utrzyma swoją dominującą rolę w parlamencie.

Co więc może zrobić Nikol Paszinian? Wydaje się że ma dwa wyjścia.

Po pierwsze, może nadal kontynuować rewolucję ludową bez zwracania uwagi na porządek konstytucyjny i obowiązujące prawo. Może ogłosić strajk generalny, sparaliżować cały kraj i fizycznie przejąć władzę przy aplauzie ormiańskiego społeczeństwa. Ten scenariusz jest całkiem realny i możliwy, ale ma jedną dużą wadę. Jest niezgodny z obowiązującym prawem. A z każdej strony, czy to rosyjskiej, amerykańskiej czy europejskiej, pojawiały się komunikaty o potrzebie rozwiązania konfliktu w ramach prawa. Można przejąć władzę bezprawnie, tylko później będzie problem z jej legitymizacją. Ponadto taka



forma może doprowadzić do chaosu, anarchii i kompletnej dekompozycji systemu politycznego nad którym już nikt nie zapanuje. W takiej sytuacji mogą się uaktywnić tzw. czynniki zewnętrzne w postaci rosyjskich wojsk stacjonujących w Giumri lub sił zbrojnych Azerbejdżanu, który chętnie wykorzysta chaos u sąsiada w celu odebrania Górskiego Karabachu. Rozwiązanie możliwe, ale skrajnie niebezpieczne.

Po drugie, może dalej kontynuować rewolucję, ale zgodnie z obowiązującym prawem i bez jego naruszania. Czyli zgoda na wybory parlamentarne wg dotychczasowego kodeksu wyborczego, uzyskanie pewnej reprezentacji w parlamencie, ale bez szans na samodzielne rządzenie. Zapewne pojawi się konieczność utworzenia koalicji i rezygnacji z części obecnie głoszonych haseł. Nastąpi przeniesienie rewolucji z ulicy do parlamentu i jej kontynuacja w ramach powszechnie przyjętych zasad parlamentarnych. Sytuacja wróci do konstytucyjnego porządku i ustąpi rewolucyjne wrzenie. Wadą tego wariantu jest rezygnacja z części haseł (co przełoży się na spadek społecznego poparcia) i konieczność kompromisu z tymi, których próbowano usunąć. Jednak największą zaletą jest legitymizacja tych działań przez społeczność międzynarodową i uniknięcie ingerencji z zewnątrz.

Krzysztof Fedorowicz

NIKOL PASZINIAN I PRZYSZŁOŚĆ GÓRSKIEGO KARABACHU

9 maja 2018 roku premier Armenii Nikol Paszinian z pierwszą wizytą udał się do nieuznawanej na arenie międzynarodowej Republiki Arcachu (Republika Górskiego Karabachu). W Stepanakercie spotkał się z prezydentem Republiki Arcachu Bako Sahakjanem. Ponadto wziął udział w uroczystościach związanych z Dniem Zwycięstwa oraz 26 rocznicy powstania Sił Zbrojnych Republiki Arcachu i wyzwolenia Szuszi.

Premier Armenii przedstawił swoje stanowisko w kwestii rozwiązania problemu Górskiego Karabachu. Oświadczył, że jest gotowy na negocjacje z prezydentem Azerbejdżanu w sprawie uregulowania kwestii karabaskiej w ramach Mińskiej Grupy OBWE. Zwrócił jednak uwagę, że format negocjacji w ramach Grupy Mińskiej OBWE nie będzie kompletny, dopóki nie uczestniczą w nich przedstawiciele Republiki Arcachu. Jest to jeden z powodów, dla których dotychczasowe negocjacje nie przynoszą oczekiwanych rezultatów.

Zauważył potrzebę większego zaangażowania diaspory ormiańskiej w sprawę międzynarodowego uznania Republiki Arcachu. Jego zdaniem Ormianie są zobowiązani do pokojowego rozwiązania problemu i potępienia wszelkich przejawów agresji. Nowy rząd ormiański nie będzie szczędził wysiłków w celu rozwiązania konfliktu.

Nikol Paszinian zauważył, że podstawą wszelkich działań jest odpowiedź na pytanie, czy chcemy, aby rozwiązać problem, czy nie? W chwili obecnej Azerbejdżan i społeczność międzynarodowa próbują rozwiązać ten problem w formie, który jest po prostu niemożliwy do rozwiązania. Jego zdaniem nie można rozwiązać problemu jeżeli w dyskusji nie uczestniczy jeden z kluczowych uczestników. Tym samym zdecydowanie opowiedział się za uznaniem władz Republiki Arcachu za stronę konfliktu i umożliwienie jej uczestnictwa w rozmowach dotyczących uregulowania konfliktu. Premier Paszinian powiedział, że Armenia jest również stroną konfliktu i będzie w pełni mówić we własnym imieniu. Jest on gotowy w imieniu Republiki Armenii do rozmowy z prezydentem Azerbejdżanu, ale w imieniu Republiki Arcachu rozmowy muszą być prowadzone przez odpowiednie organy władzy, reprezentowane przez prezydenta republiki. Konflikt powinien być rozwiązany pokojowo, ale Azerbejdżan powinien uznać prawo mieszkańców Republiki Arcachu do samostanowienia.



Warto zwrócić uwagę, że z pierwszą wizytą nowy premier Armenii udał się nie do Rosji, ale do Górskiego Karabachu. Ponadto można zauważyć złagodzenie dotychczasowych poglądów Nikoła Pasziniana w tej kwestii. Np. w 2013 roku był jedynym parlamentarzystą, który opowiadał się za uznaniem przez Armenię niepodległości Górskiego Karabachu co mogło doprowadzić do całkowitego załamania się rozmów pokojowych prowadzonych przez społeczność międzynarodową.

Wizyta premiera Armenii w Stepanakercie wskazuje na konieczność podjęcia bardziej zdecydowanych działań prowadzących do uregulowania konfliktu, wyjścia z dotychczasowego stanu marazu i większego zaangażowania społeczności międzynarodowej. Nowym elementem jest podkreślana potrzeba pokojowego rozwiązania konfliktu oraz wysuwana przez premiera konieczność włączenia przedstawicieli Republiki Arcachu w proces rozmów pokojowych jako warunek ich powodzenia.

(źródła: kavakz-uzel.eu; news.am, hetq.am)

Krzysztof Fedorowicz

PRZYJAŹŃ PONAD WSZYSTKO. NOWY PREMIER W ROSJI

14 maja 2018 roku premier Armenii Nikol Paszinian spotkał się w Soczi z prezydentem Rosji Władimirem Putinem. W pierwszych słowach premier dał do zrozumienia, że w stosunkach armeńsko-rosyjskich jest kwestia, która nie podlega dyskusji – to strategiczne i sojusznicze relacje Armenii z Rosją. Paszinian zapewnił, że w Armenii istnieje konsensus w tej sprawie i nikt nigdy nie podważy strategicznego znaczenia stosunków armeńsko-rosyjskich.

Armenia jest zdeterminowana aby nadać nowy impet wzajemnym relacjom, zarówno w wymiarze politycznym, jak i handlowo-ekonomicznym. Mamy nadzieję rozwijać nasze relacje w sektorze wojskowo-technicznym oraz w innych sektorach. Nikol Paszinian docenił spokojne i pozbawione emocji stanowisko, które Rosja miała w trakcie kryzysu politycznego. Jego zdaniem to było bardzo wyważone i konstruktywne stanowisko, które zostało pozytywnie ocenione nie tylko przez władze Armenii, ale także ormiańskie społeczeństwo. Ze strony premiera Pasziniana padło także zapewnienie, że zamierza dać nowy impuls do współpracy między Armenią i Rosją w sferze politycznej i gospodarczej, podkreślając jednak szczególne znaczenie współpracy w sferze wojskowo-technicznej. Wśród nowych obszarów do pogłębienia współpracy premier wymienił turystykę zwracając uwagę, że wielu turystów z Rosji przyjeżdża do Armenii, a Armenia bardzo lubi rosyjskich turystów.

Z kolei rosyjski prezydent wyraźnie podkreślił, że Armenia jest dla Rosji najbliższym partnerem i sojusznikiem w regionie. Dotyczy to również interakcji gospodarczych, a zwłaszcza kwestii bezpieczeństwa. Rosja pozostaje głównym partnerem handlowym i gospodarczym Armenii. Rosyjskie inwestycje stanowią około 35 procent wszystkich inwestycji zagranicznych w Armenii. Jego zdaniem niedawno zaobserwowano wzrost wzajemnych obrotów o około 25 procent. Zdaniem rosyjskiego prezydenta jest to bardzo dobra dynamika. Wyraził nadzieję, że wzajemne relacje będą rozwijać się stopniowo, jak to było do tej pory.

Pierwsze spotkanie obu przywódców potwierdziło, iż mimo politycznego przesilenia w Armenii i zmiany władzy, dotychczasowe priorytety, zwłaszcza w kwestii bezpieczeństwa, pozostają bez zmian. Rosja nadal będzie dla Armenii gwarantem bezpieczeństwa i głównym partnerem gospodarczym, a Armenia dla Rosji dalej pozostanie najbliższym sojusznikiem w regionie Kaukazu Południowego.

(źródła: news.am, kremlin.ru)



Renata Król-Mazur

ZMIANY W ARMENII – WALKA Z KORUPCJĄ

Nowo mianowany premier Nikola Paszinian przedstawiając 11 maja 2018 r. nowego szefa Służby Bezpieczeństwa Narodowego Armenii – Artura Wanecjana (Arthur Vanetsyan) – zapowiedział, że służby te nie mogą być uniwersalnym organem do walki z korupcją. Podkreślono, że w innych krajach działają odrębne służby zajmujące się walką z korupcją, mające własne odrębne uprawnienia i szeroki zakres działania.

Uznane w skali międzynarodowej standardy działań antykorupcyjnych składają się z trzech filarów: egzekwowania prawa, działań prewencyjnych i działań edukacyjnych. Eksperti zwrócili uwagę na niebezpieczeństwo posiadania tak dużych uprawnień w walce z korupcją przez Służby Bezpieczeństwa Narodowego, które mogłyby w ten sposób przekształcić się w narzędzie nacisku politycznego.

Minister Sprawiedliwości Republiki Armenii Artak Zejnalian (Artak Zeynalyan), stwierdził kilka dni później, że rząd zorganizuje specjalną strukturę antykorupcyjną, wyposażoną we wszystkie niezbędne instrumenty prawne. Nowe służby będą więc miały uprawnienia prewencyjne, wywiadowcze i dochodzeniowe. Zeynalyan zapewnił, że przywódcy kraju zrobią wszystko, co tylko możliwe, aby zapewnić niezależność nowego organu.

Rozpoczęcie rządów przez nowego premiera od takich decyzji nie powinno dziwić, bowiem Nikol Paszinian jako lider opozycji piętnował powiązania biznesowo-polityczne i gromił wszechobecną korupcję. Już rok temu – w maju 2017 r. zaproponowano utworzenie specjalnego organu do walki z korupcją. Pomysł ten spotkał się wtedy z krytyką ze strony różnych środowisk, które uważały, że tworzenie nowych służb nie wpłynie na skuteczność walki z korupcją.

(źródło: Vestnik Kavkaza, Regnum)



POZIOM KORUPCJI W ARMENII wg rankingu Transparency International

ROK	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017
PUNKTY	30	29	30	27	26	36	35	35
MIEJSCE	78	88	99	120	129	94	95	107
LICZBA	133	159	180	180	183	177	168	180

Punkty: skala od 0 do 100, gdzie 0 wskazuje wysoki stopień korupcji, a 100 wysoki stopień „czystości” od korupcji

Miejsce: im odleglejsze miejsce, tym większy poziom korupcji

Liczba: ilość sklasyfikowanych w danym roku krajów i terytoriów

(źródło: Transparency International's Corruption Perceptions Index, 2003–2017, www.transparency.org)
przygotował (pno)



Gor Ordyan

AFERA MANWELA GRIGORIANA – NOWE WŁADZE NA WOJNIE Z KORUPCJĄ

Nowe władze Armenii, które ukształtowały się w maju po tzw. aksamitnej rewolucji, ogłosiły bezwzględną walkę z korupcją. Efektem podjętej batalii jest największy skandal korupcyjny w historii trzeciej Republiki Armenii, który w czerwcu wstrząsnął opinią publiczną. Jego głównym „bohaterem” stał się bohater wojny w Arcachu (Górskim Karabachu), generał Manwel Grigorian.

Grigorian został aresztowany 16 czerwca 2018 roku przez Służbę Bezpieczeństwa Narodowego w jego domu w Wagharszapacie. Oskarżono go o nielegalne posiadanie broni i amunicji, których znaczne ilości znaleziono w jednym z jego domów. Premier Nikol Paszinian stwierdził ponadto, że generał ukradł pomoc dla żołnierzy ormiańskich, wysłaną im przez uczniów w trakcie czterodniowej wojny w Górskim Karabachu w 2016 roku. W jego posiadłości Służba Bezpieczeństwa Narodowego znalazła także kolekcję samochodów, która obejmowała pojazdy przeznaczone dla wojska (m.in. ambulanse) oraz mini zoo, w którego skład wchodziły tygrysy i niedźwiedzie, karmione mięsem z konserw przeznaczonych dla żołnierzy.



(fot. źródło: wikipedia)

General Manwel Grigorian urodził się 14 lipca 1956 r. w wiosce Arszalujs (prowincja Armawir). W latach 1975-1977 roku służył w armii radzieckiej. Od 1988 roku uczestniczył w walce o wolność w Karabachu. W 1992 roku został mianowany dowódcą batalionu ochotników Dzorak w Edilou (region Hadrut). W okresie lat 1992-1993 był dowódcą ochotniczego batalionu Eczmiadzyn w stopniu kapitana, a następnie majora. W 1993 roku został mianowany dowódcą (porucznik-pułkownik) 83 brygady. W 1994 roku otrzymał stopień pułkownika. W 1999 roku został Przewodniczącym Zarządu Związku Ochotników „Jerkrapah”, pozarządowej organizacji zrzeszającej weteranów walk o Górskich Karabach.

Manwel Grigorian równocześnie z zaangażowaniem w walki i służbą wojskową podejmował naukę na studiach wyższych. W 1993 roku rozpoczął studia na Państwowym Uniwersytecie w Stepanakercie (Górski Karabach). W 1998 roku ukończył wydział prawa na Państwowym Uniwersytecie w Erywaniu.

Ukończenie w 1996 roku Wyższych Szkoleniowych Kursów Dowodzenia Akademii Wojskowej Ministerstwa Obrony otworzyło mu drogę do dalszej kariery wojskowej. W latach 1996-2000 dowodził dywizją powołaną przez Ministerstwo Obrony Republiki Armenii, w stopniu generała. W 2000 roku otrzymał stopień generała porucznika. Następnie powierzono mu stanowisko wiceministra w Ministerstwie Obrony RA, które to piastował w latach 2000 - 2008.

Manwel Grigorian nie stronił od polityki. W 1992 roku został deputowanym do Rady Najwyższej Republiki Górskiego Karabachu. W latach 2012-2017 był deputowanym Zgromadzenia Narodowego Republiki Armenii z listy Republikańskiej Partii Armenii (RPA). W 2017 roku uzyskał ponownie mandat z listy RPA.

Wielokrotnie odznaczony, m.in. tytułem "Bohater Arcachu" (2000); "Honorowy Obywatel" Eczmiadzyna, Armawira i Martakerta, Hadruta (Arcach).

Żonaty, ma 8 dzieci.

(źródło: www.parliament.am, www.llragir.am, <https://www.youtube.com/watch?v=uVie6GuEgME&t=126s>)



Renata Król-Mazur

ARMENIA UCZCIŁA JUBILEUSZ 85. URODZIN KRZYSZTOFA PENDERECKIEGO

Krzysztof Penderecki, którego babcia ze strony ojca była Ormianką, choć historią swojego rodu zaczął się interesować w późnym wieku, to o swoich ormiańskich korzeniach wspominał niejednokrotnie, podkreślając: „po Ormianach mam fantazję, czarne oczy, ciemną karnację skóry”. Kompozytor, choć raz w roku stara się odwiedzić Armenię. W wywiadzie udzielonym dla ormiańskiej agencji prasowej Armenpress powiedział, że fascynuje go naród ormiański, który uważa za niezwykle przyjazny. W Armenii czuje się jak w domu, kocha tutejszą muzykę i tylko przykro mu, że nie zna języka ormiańskiego. Setną rocznicę ludobójstwa Ormian, jaka obchodzona była w 2015 roku, Krzysztof Penderecki uczcił skomponowaniem Psalmu *Domine quid multiplicati sunt*. Utwór miał swoją premierę 26 maja 2015 roku w Carnegie Hall, a Hover State Chamber Choir (ormiański chór o międzynarodowej sławie) poprowadziła Sona Howhannisjan.

Również Republika Armenii nie zapomina o nim. 13 stycznia 2013 roku rozpoczęły się w Armenii Dni Krzysztofa Pendereckiego, objęte honorowym patronatem prezydenta Serża Sargsjana. W ten sposób Republika Armenii chciała uczcić 80-urodziny kompozytora. W salach koncertowych Erywania zabrzmiało 20 jego utworów, wykonanych przez ormiańskie orkiestry i solistów z całego świata. 16 stycznia Narodową Orkiestrą Armenii dyrygował sam maestro-jubilat, a wykonana została jedna z ostatnich jego kompozycji – *Concerto doppio na skrzypce i altówkę*. W jubileuszu obchodzonym w listopadzie 2013 roku w Warszawie wzięła udział Minister Kultury Republiki Armenii Hasmik Poghosjan, która, w imieniu prezydenta Serża Sargsjana odznaczyła Krzysztofa Pendereckiego medalem za zasługi dla Republiki Armenii I klasy. Należy wspomnieć, że Krzysztof Penderecki już wcześniej został odznaczony innym wysokim medalem ormiańskim. W 2008 roku uhonorowany został złotym medalem Ministra Kultury Armenii oraz otrzymał tytuł honorowego profesora Państwowego Konserwatorium im. Komitasa w Erywaniu.

W 2018 roku kompozytor przebywał w Armenii kilkakrotnie. W lutym 2018 roku w Sali Koncertowej im. Arama Chaczaturiana w Erywaniu ruszył festiwal poświęcony Krzysztofowi Pendereckiemu. Od 13 do 17 lutego mieszkańcy Erywania mieli okazję po raz kolejny wysłuchać dzieł tego wybitnego kompozytora – wykonane zostały utwory symfoniczne i kameralne – a także dzieła premierowe ormiańskich twórców. Festiwal odbywał się on pod patronatem pierwszej damy Armenii Rity Sargsjan, a zorganizowany został przy wsparciu Ministerstwa Kultury Republiki Armenii. Krzysztof Penderecki udzielił wraz z małżonką Elżbietą Penderecką obszernego wywiadu dla publicznej telewizji ormiańskiej. Para została także przyjęta (16 lutego) przez prezydenta Armenii Serża Sargsjana, który przypomniał, że od ponad 650 lat mamy do czynienia z silnymi związkami polsko-ormiańskimi (obecność wspólnoty ormiańskiej w Polsce) oraz wyraził nadzieję, że maestro Krzysztof Penderecki „będzie nadal wzmacniał przyjaźń ormiańsko-polską, z takim samym entuzjazmem, dając ormiańskiej publiczności możliwość cieszenia się twórczością jednego z największych muzyków naszych czasów”. Armenia postanowiła przez cały rok czcić przy różnych okazjach naszego wybitnego kompozytora. 7 maja 2018 roku w Sali Koncertowej im. Arama Chaczaturiana w Erywaniu odbył się koncert specjalny dla uczczenia jubileuszu 85-tych urodzin Krzysztofa Pendereckiego – *Heritage of choral music Penderecki*. Utwory Krzysztofa Pendereckiego: *Veni Creator, De profundis, Missa brevis, Song of Cherubim, Prosimy Cię, Agnus Dei, O gloriosa virginum*, wykonały wspólnie a cappella krakowski chór *Cracow Singers* i Narodowy Chór Armenii *Hover*. Koncert wysłuchało prawie 600 osób. Minister Kultury Armenii Armen Amirian podkreślił, że zaszczytem jest dla Armenii, że obchodzony na całym świecie jubileusz 85-tych urodzin tego jednego z najwybitniejszych muzyków naszych czasów, rozpoczyna się od Erywania.



Krzysztof i Elżbieta Pendereccy w ormiańskiej telewizji 1TV

(fot. źródło: <http://www.1tv.am/en/video/Off-the-Agenda-Krzysztof-and-Penderecki/86300>)

Trzecia tegoroczna wizyta w Armenii naszego wybitnego kompozytora związana była z XIV Międzynarodowym Konkursem im. Arama Chaczaturiana. Krzysztof Penderecki został wybrany na honorowego przewodniczącego jury – informacja o tym znalazła się na oficjalnej stronie konkursu 23 maja 2018 roku. Nadmienić także trzeba, że wśród członków rady nadzorczej konkursu znajduje się, że żona polskiego kompozytora – Elżbieta Penderecka. Konkurs po raz pierwszy odbył się w 2003 roku, w 100-rocznicę urodzin tego wybitnego ormiańskiego kompozytora, dyrygenta i pedagoga. Od tego czasu, co roku, w dniach od 6 do 14 czerwca odbywa się w Erywaniu konkurs, którego celem jest „wyłowienie” i nagrodzenie najbardziej utalentowanych młodych muzyków (od 16 do 32 roku życia) z całego świata, konkurujących ze sobą w 5 specjalnościach: fortepian, skrzypce, wiolonczela, wokół i dyrygentura (ta ostatnia od 2011 r.). Pierwsza nagroda to 15 000 \$, a także szansa na rozpoczęcie międzynarodowej kariery. W tym roku zdobył ją duński wiolonczelista Jonathan Swensen. Konkurs odbywa się dzięki wspólnemu wysiłkowi Ministerstwa Kultury Republiki Armenii, Fundacji Arama Chaczaturiana oraz Państwowego Konwersatorium im. Komitasa w Erywaniu. Jest to jedyny ormiański konkurs wpisany na listę Światowej Federacji Międzynarodowych Konkursów Muzycznych. Krzysztof Penderecki był zaprzyjaźniony z Chaczaturianem, którego wspominał jako bardzo otwartą, cudowną osobę. Ormiański kompozytor był nawet gościem w domu Krzysztofa Pendereckiego. Sam Krzysztof Penderecki przyznał w jednym ze swoich wywiadów, że na jego twórczość ogromny wpływ wywarły dzieła dwóch kompozytorów Jana Sebastiana Bacha i Komitasa. W czasie swojego czerwcowego pobytu w Armenii Krzysztof Penderecki rozpoczął pracę nad kolejnym swoim dziełem. Liczy, że uda mu się jeszcze sporo skomponować, bo na samopoczucie nie narzeka. Kompozytor podkreślił, że musi to być efekt ormiańskich genów: „moja babcia Ormianka żyła 96 lat i miała taką mocną konstrukcję”. Pozostaje mu życzyć tego samego.

(źródło: www.erit.am/, <https://news.am/>, <https://www.aysor.am/>, <http://arka.am/>, www.khachaturian-competition.com/, <https://www.gala.pl>)



WYDARZENIA

W ARMENII

ARMENIA WCIAŻ BEZ PREMIERA

1 maja 2018 (Paweł Nieczuja-Ostrowski)

1 maja odbyła się specjalna sesja Zgromadzenia Narodowego Armenii. Miano dokonać na niej wyboru nowego premiera. Jedyńm kandydatem zgłoszonym na ten urząd był Nikol Paszinian.

Nikol Paszinian jest przewodniczącym opozycyjnej frakcji parlamentarnej „Jelk”. Liczy ona zaledwie 9 deputowanych, podczas gdy rządząca Republikańska Partia Armenii (RPA) ma ich 58. Jednak w wyniku masowych protestów, które miały miejsce w kwietniu w całej Armenii, ich przywódca Nikol Paszinian wyrósł na lidera dążącego do zmian politycznych społeczeństwa (o czym pisaliśmy wcześniej).

Według zapowiedzi innych liderów politycznych, Pasziniana poparły też frakcje „Carukian” i Ormiańskie Zjednoczenie Rewolucyjne Dasznakcutiun, będące niedawnym jeszcze koalicjantem RPA. Wspólnie z „Jelk” zapewniały one kandydatowi jednak tylko 47 głosów, czyli mniej niż posiadała RPA i mniej niż niezbędne 53 głosy do wyboru premiera.

W trakcie długiej debaty, przeciwko kandydaturze Pasziniana wystąpił wiceprzewodniczący parlamentu Eduard Szarmazanow (RPA). Z kolei przewodniczący parlamentu Ara Bablojan (RPA) demonstracyjnie opuścił posiedzenie w proteście przeciw wystąpieniu Nikola Pasziniana na temat praw dziecka. Wycofanie z głosowania zapowiedział także sekretarz frakcji Dasznakcutiun Aghwan Wardanian. Wreszcie Wahram Baghdasarian, szef frakcji RPA, zapowiedział, że jego frakcja zgłasuje przeciw Paszinianowi.

Ostatecznie w głosowaniu, które odbyło się po ponad ośmiogodzinnej debacie, wzięło udział 101 deputowanych. Za kandydaturą Pasziniana zgłosowało 45 deputowanych, przeciw 56. Nikt się nie wstrzymał. Tym samym Nikol Paszinian nie zdobył niezbędnej większości i nie został wybrany nowym premierem Armenii.

ARMENIA MA NOWEGO PREMIERA

8 maja 2018 (Krzysztof Fedorowicz)

8 maja Zgromadzenie Narodowe Armenii wybrało na urząd premiera dotychczasowego lidera opozycyjnej frakcji parlamentarnej „Jelk” i przywódcę protestów, Nikola Pasziniana. Za kandydaturą nowego premiera Armenii głosowało 59 deputowanych, przeciw było 42. Pasziniana poparli deputowani frakcji „Jelk”, frakcja oligarchy Carukiana oraz 13 deputowanych Republikańskiej Partii Armenii (głównie głosy oligarchów). Aby zostać premierem niezbędne było uzyskanie 53 głosów. Nikol Paszinian uzyskał jedynie 6 głosów powyżej wymaganej liczby. W ciągu następných 15 dni nowy premier musi przedstawić skład nowego rządu i program jego działania. Należy się spodziewać trudnych rozmów w kwestii utworzenia koalicji, tym bardziej, że z dużym prawdopodobieństwem można założyć, iż zdecydowały głosy oligarchów z dotychczas rządzącej Republikańskiej Partii Armenii, którzy będą zainteresowani zachowaniem swojego stanu posiadania i statusu. Tym samym rewolucja z ulicy przenosi się do parlamentu i najprawdopodobniej będzie „kontynuowana” w ramach konstytucyjnego porządku i poszanowania prawa. Nowemu premierowi gratulujemy i życzymy owocnych rozmów przy kształtowaniu nowej koalicji.

(źródła: news.am)

NOWY PREMIER USANKCJONOWANY PRZEZ KOŚCIÓŁ

9 maja 2018 (rkm)

Zgodnie z panującym w Armenii zwyczajem, że głowa Ormiańskiego Kościoła Apostolskiego zabiera głos w ważnych dla państwa i narodu sprawach oraz bierze udział w najważniejszych uroczystościach państwowych, Katolikos Karekin II musiał określić swój stosunek do nowo urzędującego premiera.



Garegin II wysłał 8 maja list gratulacyjny do Nikoła Pasziniana, udzielając mu swojego błogosławieństwa. Podkreślił, że został on wybrany na to stanowiska w bardzo złożonej sytuacji politycznej, jaka w ostatnim czasie miała miejsce w Armenii, ale przy szerokim poparciu społecznym. Katolikos wyraził życzenie by rządy nowego premiera przyczyniły się do zachowania stabilności w kraju, a Paszinian mógł zrealizować swoje patriotyczne i narodowe programy. Garegin II już wcześniej (28 kwietnia) zaprosił do Eczmiadzynu Pasziniana (wtedy jeszcze lidera opozycji) na rozmowy związane z rozwiązaniem skomplikowanej sytuacji wewnętrznej w kraju. Katolikos przyjął wtedy rolę mediatora pomiędzy opozycją a władzą.

Obecnie zwierzchnik Kościoła ormiańskiego udzielając błogosławieństwa nowemu premierowi usankcjonował jego władzę.

PREMIER ARMENII Z WIZYTĄ W GÓRSKIM KARABACHU

9 maja 2018 (kf)

9 maja premier Armenii Nikol Paszinian udał się z wizytą do nieuznawanej na arenie międzynarodowej Republiki Arcachu (Republika Górskiego Karabachu). W Stepanakercie spotkał się z prezydentem Republiki Arcachu Bako Sahakjanem. Ponadto wziął udział w uroczystościach związanych z Dniem Zwycięstwa oraz 26 rocznicy powstania Sił Zbrojnych Republiki Arcachu i wyzwolenia Szuszi. Była to jego pierwsza wizyta zagraniczna.

PREMIER ARMENII Z WIZYTĄ W ROSJI

15 maja 2018 (pno)

13 maja premier Armenii Nikol Paszinian udał się z roboczą wizytą do Federacji Rosyjskiej. W Soczi odwiedził kościół św. Sargisa w Adler, gdzie powitał go biskup Mowses Mowsisjan, zwierzchnik południowo-rosyjskiej diecezji Ormiańskiego Kościoła Apostolskiego, duchowni i liczni przedstawiciele społeczności ormiańskiej. Premier zapalił też świecę i złożył kwiaty na chadzkarze na dziedzińcu kościoła. 14 maja spotkał się w Soczi z prezydentem FR Władimirem Putinem. Było to pierwsze spotkanie obu mężczyzn.

100-LECIE NIEPODLEGŁOŚCI ARMENII

28 maja 2018 (pno)

28 maja 2018 r. przypada 100. rocznica odzyskania niepodległego państwa przez Ormian i utworzenia Republiki Armenii.

Oprócz uroczystości państwowych, na całym świecie odbywają się wydarzenia organizowane przez społeczności ormiańskie w diasporze. Z tej okazji też na ścianie Pałacu Prezydenckiego w Polsce wyświetlono flagę Republiki Armenii (równocześnie z flagą Republiki Azerbejdżanu).

WIZYTA W ARMEŃSKIEJ AKADEMII NAUK

4 czerwca 2018 (pno)

Prezes IBO dr Paweł Nieczuja-Ostrowski gościł w Zakładzie Badań Diaspory w Narodowej Akademii Nauk RA. Wraz z dyrektorem instytutu dr. Hab. Rubenem Karapetianem i jego zespołem omawiano możliwości współpracy i wspólnych badań.

NOWY PROGRAM RZĄDU ARMENII

8 czerwca 2018 (pno)

W czwartek 7 czerwca 2018 r. odbyła się specjalna sesja Zgromadzenia Narodowego Armenii, na której premier Nikol Paszinian przedstawił nowy rządowy program.



Premier zapowiedział, że nie będzie już więcej specjalnych przywilejów dla przedstawicieli władzy. Podkreślił, że jego syn wkrótce zacznie odbywać na służbę wojskową. Zapewnił, że obowiązek służby ojczyźnie dotyczy także synów urzędników, w tym ministrów i nikt nie może się od niego uchylać.

Jednym z celów rządu jest zwalczanie korupcji w Armenii i oddzielenie władzy od biznesu. Premier podkreślał, że system monopolistyczny przeżywa w Armenii swoje ostatnie dni. Zapowiedział też reformy w ordynacji podatkowej.

Paszinian mówił również o przeprowadzeniu nadzwyczajnych wyborów parlamentarnych w ciągu roku.

W kwestii stosunków ormiańsko-azerbejdżańskich zaznaczył, że do pokojowego rozwiązania konfliktu muszą dążyć obie jego strony, również Azerbejdżan, a nie tylko Armenia. Podkreślił, że żadne rozmowy w celu rozwiązania konfliktu nie mogą być skuteczne bez uczestnictwa przedstawicieli Arcachu (Górskiego Karabachu), który jest odrębnym państwem.

Premier poruszył ponadto kwestię stosunków ormiańsko-gruzińskich. W kontekście swojej niedawnej wizyty w Gruzji mówił o dążeniu do stworzenia nowej formuły i umocnienia wzajemnych relacji.

Program został przyjęty w głosowaniu stosunkiem 62 głosów za i 38 głosów przeciw.

PROTESTY PRZECIW KATOLIKOSOWI ARMENII

11 czerwca 2018 (pno)

W piątek 8 czerwca 2018 r. odbył się w centrum Erywania marsz protestacyjny skierowany przeciw głowie Kościoła ormiańskiego, Katolikosowi Wszystkich Ormian Gareginowi II. Jego uczestnicy domagali się ustąpienia katolikososa i wyboru nowego.

Żądania ustąpienia katolikososa nasilają się od kilku dni. Zebrana w Eczmiadynie, również wczoraj, Rada Biskupów w wydała oświadczenie potępiające te protesty, wskazując że reformy muszą być dokonywane za pośrednictwem kanonicznych organów Kościoła ormiańskiego.

Demonstracje organizuje grupa nazywająca siebie "Nowa Armenia, Nowy Patriarcha" („Nor Hajastan, nor hajrapet”). Udział w nich biorą także nieliczni duchowni. Grupa zarzuca Gareginowi II izolowanie się od wiernych i utratę autorytetu. Według protestujących wraz z nowym premierem powinien w Armenii pojawić się nowy przywódca duchowy narodu.

Protesty kontynuowano też w późniejszych dniach, w których uczestniczyło ok. 200 osób.

WIZYTA W MINISTERSTWIE DIASPORY RA

12 czerwca 2018 (pno)

Spotkanie dr. Pawła Nieczuja-Ostrowskiego z panem Karenem Avetisyanem, dyrektorem Departamentu Społeczności Ormiańskich w Europie, w celu przedstawienia działalności Instytutu Badań Ormiańskich.

W POLSCE

WYKŁAD DR RENATY KRÓL-MAZUR

9 maja 2018 (pno)

8 maja (wtorek) 2018 r. o godz. 11.00 w Małej Auli gmachu PAU przy ul. Sławkowskiej 17 w Krakowie, dr Renaty Król-Mazur (UJ, IBO) przedstawiła referat pt. "Z działalności konspiracyjnej polskich Ormian - zapomniana kurierka AK Maria Krzeczunowicz". Odbył się on na posiedzeniu naukowym Komisji Historii Wojen i Wojskowości Polskiej Akademii Umiejętności.



SEMINARIUM NAUKOWE I FORUM ORMIAN POLSKICH

21 maja 2018 (pno)

19 maja miały miejsce w stolicy dwa wydarzenia, których inicjatorem i głównym organizatorem był ambasador Republiki Armenii w RP JE Edgar Ghazarian. Odbyły się w Centralnej Bibliotece Rolniczej im. Michała Oczapowskiego w Warszawie.

Pierwsze z nich, seminarium naukowe dotyczące stanu i rozwoju badań armenologicznych w Polsce, rozpoczęło się o godz. 10.00. Prowadził je ambasador E. Ghazarian, dr hab. nauk ekonomicznych. Instytut Badań Ormiańskich reprezentowali członkowie zarządu dr Paweł Nieczuja-Ostrowski, dr hab. Krzysztof Fedorowicz i dr Renata Król-Mazur. W spotkaniu i dyskusji uczestniczyli także ks. prof. dr hab. Józef Naumowicz (UKSW), dr hab. Leszek Korporowicz (UJ), prof. dr hab. Krzysztof Stopka (UJ), dr hab. Andrzej Zięba (UJ) oraz Krzysztof Jabłonka, Sylwia Jaskuła i doktoranci Tigran Wardanian i Marina Khanamirian, która zaprezentowała odczyt dotyczący ośrodków badań ormiańskich na świecie. Obok prezentacji własnych dotychczasowych badań, zebrani rozważali kwestie koordynacji działalności naukowej w obszarze badań armenologicznych i powołania w tym celu Forum Naukowców Badań Ormiańskich w Polsce.

Drugie wydarzenie, to jest Trzecie Forum Polskich Ormian, rozpoczęło się o godz. 12.00. Współorganizatorem było Ministerstwo Diaspory RA oraz Edward Mier-Jędrzejowicz Przedstawiciel Mniejszości Ormiańskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Forum zgromadziło przedstawicieli kilku ośrodków ormiańskich w kraju.

W pierwszej części poza otwierającymi przemówieniami dokonano wręczenia nagród przyznanych przez Ministerstwo Diaspory RA, Ministerstwo Edukacji i Nauki RA i Ministerstwo Kultury RA. Medale otrzymali: Aszot Arakelian – fundator pomnika Kazimierza Wielkiego, Marta Axentowicz-Bohosiewicz (Fundacja Ormiańska), Monika Agopsowicz (FKiDOP), Edward Mier-Jędrzejowicz, Arsen Owsepian (Fundacja Polsko-Ormiańska), Adam Terlecki założyciel i długoletni prezes OTK, Gohar Chaczatrian (szkółka ormiańska w Krakowie), dr hab. Andrzej Zięba i Hegine Mkrtczian (Kalisz).

W drugiej części odbył się panel dyskusyjny. Moderatorem był E. Mier-Jędrzejowicz, a panelistami, którzy odpowiadali na pytania moderatora i zebranych: ambasador E. Ghazarian, ks. prof. J. Naumowicz i prof. Ara Sajegh, prezes polskiego oddziału Haj Datu. Najwięcej uwagi poświęcono kwestiom pomocy armeńskiej wsi Chyndzorut, działalności Haj Datu i szkolnictwu ormiańskiemu w Polsce. Na koniec odbyła się prezentacja ormiańskiego czasopisma „Orer”, ukazującego się w Czechach.

Fotorelacja niżej.

„ARMENIA W ROKU 1918”

29 maja 2018 (pno)

28 maja 2018 o godz. 17.00 w Krakowie w Librarii Collegium Maius miało miejsce spotkanie z dr. Jakubem Osieckim, który wygłosił referat: „Armenia w roku 1918. Kontekst ormiański i międzynarodowy”.

Spotkanie jest związane z 100. rocznicą ogłoszenia niepodległości przez Armenię.

Dr Jakub Osiecki jest pracownikiem Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius i autorem monografii "Apostolski Kościół Ormiański w Armenii sowieckiej 1920-1932".

WARSZTATY GEOGRAFICZNE „ARMENIA I GRUZJA 2018”

25 maja 2018 (pno)

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Geograficznego zaprosił do udziału w Warsztatach Geograficznych „Armenia i Gruzja 2018”, które odbędą się w dniach 24 VIII – 6 IX 2018 na terenie Armenii i Gruzji.



2800 LAT MIASTA ERYWAŃ

28 maja 2018 (pno)

Sekcja Archeologii Bliskiego i Dalekiego Wschodu, Koła Naukowego Studentów Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, przygotowała spotkanie, podczas którego Patryk Okrajek mówił o założeniu i historii miasta Erywań. Miejsce i czas spotkania: Kraków, ul. Gołębia 11, 7 czerwca (czwartek), w sali 210 o godzinie 19:00.

TEMATYKA ORMIAŃSKA W POZNANIU

7 czerwca 2018 (pno)

4-6 czerwca w Poznaniu miała miejsce Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Kaukaz- między Europą a Azją”, w ramach której wygłoszono też referaty poświęcone kwestiom ormiańskim. Organizowana była przez Instytut Wschodni UAM i Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

SEJM RP RATYFIKOWAŁ CEPA

8 czerwca 2018 (pno)

7 czerwca Sejm RP ratyfikował Wszechstronną i Pogłębioną Umowę o Partnerstwie (CEPA) Armenia-UE. Polska jest czwartym krajem po Łotwie, Litwie i Estonii, które ratyfikowały dokument. UE i Armenia podpisały nowy układ na marginesie szczytu Partnerstwa Wschodniego UE w listopadzie 2017 r.

SENAT RP RATYFIKOWAŁ CEPA

29 czerwca 2018 (pno)

29 czerwca również Senat RP jednogłośnie ratyfikował Wszechstronną i Pogłębioną Umowę o Partnerstwie (CEPA) Armenia-UE.

NA ŚWIECIE

NOWA ORGANIZACJA ORMIAN W ROSJI

10 czerwca 2018 (pno)

7 czerwca zostało publicznie zaprezentowane „Zjednoczenie Ormian w Rosji” („Объединение армян России” - ОАР). Jest to nowa organizacja ormiańska, powołana jako konkurencyjna do ogólnokrajowego „Związku Ormian w Rosji” (Союз армян России).

Oprócz reprezentowania społeczności ormiańskiej w Federacji Rosyjskiej, organizacja stawia sobie za cel zachowanie ormiańskiej tożsamości kulturowej oraz rozwój współpracy między Rosją i Armenią.

Przedstawicielami grupy inicjatywnej byli: dyrektor Muzeum Armenii w Moskwie (Армянского музея Москвы) Arsen Aleksanian; były prezes Stowarzyszenia Ormiańskiej Młodzieży w Moskwie (Ассоциации армянской молодежи Москвы) Andranik Howsepjan; obrońca praw człowieka i wykładowca Wyższej Szkoły Ekonomicznej (НИУ Высшая школа экономики) Wiktor Michajłow.





FOTORELACJA



(fot. IBO)



PRZEGLĄD PUBLIKACJI

**STUDIA
nad
DIASPORA**

Laurence Ritter

Ormiańskie losy. Historia i przyszłość diaspory

Fundacja Ormiańska KZKO, Warszawa 2009, ss. 173

Prezentowana publikacja jest jedyną książką podejmującą całościowo zagadnienie diaspory ormiańskiej, jaka się ukazała w języku polskim. Oryginalnie została ona wydana w języku francuskim w Paryżu w 2007 r. pt. *La longue marche des Arméniens. Histoire et devenir d'une diaspora*. Jest ona skróconą wersją rozprawy doktorskiej. Tłumaczenia na język polski dokonał Radosław Stryjewski, a wydania się podjęła działająca w Warszawie Fundacja Ormiańska KZKO.

Autorka w prezentowanej pracy podjęła się próby określenia swoistości współczesnej diaspory ormiańskiej z perspektywy socjologicznej. Skoncentrowała uwagę na kwestiach jej (lub ich, ze względu na dużą odmienność ormiańskich społeczności w różnych częściach świata) tożsamości, problematyce uznania ludobójstwa i statusie ofiary. We wstępie napisała: „Moja podróż do środowisk ormiańskich i Armenii była również okazją do przyjrzenia się, jak żyje i rozwija się lud, który rozdarty między ludobójstwem a jego negowaniem, zmuszony jest bez przerwy kształtować się w atmosferze walki, lecz ma jednocześnie szansę w coraz większym stopniu zrównoważyć swój stosunek do samego siebie, swojej przeszłości i przyszłości”.

Autorska, w celu zebrania materiału do analizy w ciągu pięciu lat przeprowadziła wywiady wśród Ormian w Erewaniu, Los Angeles, Bejrucie, Tbilisi, Montrealu, Paryżu i Marsylii.

Spis treści:

I Przestrzeń diaspory

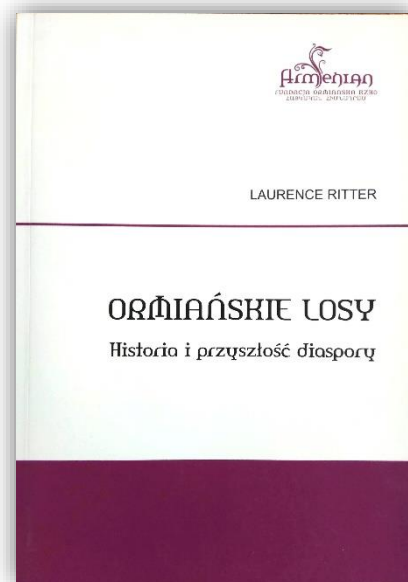
1. Liban, ginąca wspólnota
2. Gruzja – między mniejszością narodową a diasporą
3. Ameryka Północna – „stara” i „nowa” diaspora
4. Ormianie z Francji – udana integracja i zamknięcie się w sobie
5. Karabach – czy diaspora?
6. Rosja – migracja i diaspora
7. Turcja – wspólnota zakładnik czy pomost?

II Armenia

1. Armenia wobec neosowietyzmu
2. Związki państwa i diaspory

III Rekonstruowanie samego siebie

1. My jako ofiara
2. Pamięć i historia
3. Ormianin jako podmiot



Rouben Karapetyan

Migration and Armenian New Diaspora. Ethno-Sociological Survey

Tytuł oryginalny:

Միգրացիան և հայկական նոր սփյուռքը (Էթնոսոցիոլոգիական հետազոտություն)

“Giutyun” publishing house of NAS RA, Yerevan 2013, ss. 212

Praca pt. Migracja i nowa diaspora ormiańska. Badanie etnosocjologiczne, została wydana przez Instytut Archeologii i Etnografii Narodowej Akademii Nauk Republiki Armenii, i stanowi 5 część serii wydawniczej etnosocjologicznych badań Armenii i diaspory. Jej autor jest kierownikiem Zakładu Badań Diaspory tegoż instytutu.

Prezentowana monografia porusza niezwykle istotny z perspektywy ormiańskiej problem, a mianowicie najnowszej fali migracji ludności z Armenii oraz etnicznego przetrwania w jakościowo nowej ormiańskiej diasporze, powstałej w wyniku tej migracji. Jak pisze autor we wstępie: „Społeczne znaczenie tego problemu jest oczywiście uwarunkowane przede wszystkim niekorzystną sytuacją demograficzną w republice w wyniku tych procesów - intensywnym spadkiem liczby ludności, a w konsekwencji wyraźnym zmniejszeniem potencjału społeczno-gospodarczego republiki. Równocześnie Armenia, w otoczeniu krajów o dużym potencjale demograficznym, znalazła się w strefie wysokiego ryzyka, a jej narodowe perspektywy polityczne i gospodarcze zostały zagrożone. Oprócz tego, w wyniku odpływu ludności z republiki, ormiański etnos ulega coraz większemu rozproszeniu, rozszerza się geografia jego zamieszkiwania, a na już historycznie ukształtowane etniczne społeczności w diasporze nakładają się warstwy nowych grup migrantów”. [ze wstępu]



Autor wskazuje na następstwa najnowszej migracji (nie tylko z Armenii, ale i Gruzji, Azerbejdżanu, FR, Ukrainy, republik środkowoazjatyckich) dla ormiańskiej diaspory, wskazując na ujawniające się konflikty wewnątrz ormiańskich społeczności na wychodźstwie, ich stratyfikację powodowaną różnym okresem przybywania członków. W celu rozpoznania procesów przemian diaspory autor odnosi się do różnorodnych materiałów: statystyk, raportów prasowych i wieloskalowych etnosocjologicznych badań dynamiki procesów migracyjnych prowadzonych w Armenii w ciągu ostatnich 30 lat. Miały one miejsce w latach 1980, 1993, 2005 i 2007 w pięciu miastach i dwudziestu pięciu wsiach w Armenii. Dla autora miały szczególną wagę ze względu na informacje mieszkańców na temat życia poza granicami ich krewnych.

Niniejsza monografia została wydana jedynie w języku ormiańskim.

Spis treści:

Wstęp: Zagadnienie migracji

1. Dynamiczne przesunięcia ludności Armenii i kształtowanie się nowej ormiańskiej diaspory
2. Skład nowej ormiańskiej diaspory
3. Korelacja etnosocjologicznego komponentu nowych imigrantów i ojczyzny



Genocide Eyewitnesses' Memories

“Giutyun” publishing house of NAS RA, Yerevan 2014, ss. 283

Książka, pt. Wspomnienia naocznych świadków ludobójstwa, została wydana z okazji przypadającej w 2015 roku setnej rocznicy ludobójstwa Ormian. Wydawcą był Instytut Archeologii i Etnografii Narodowej Akademii Nauk Republiki Armenii. Publikacja stanowi część serii wydawniczej etnosocjologicznych badań Armenii i diaspory.

W pracy zostało zawartych pięć wspomnień świadków dokonanej w drugiej dekadzie XX wieku w Osmańskiej Turcji eksterminacji Ormian. Ich wyboru dokonał Rouben Karapetyan. Wspomnienia oraz wstęp autorstwa redaktora publikacji, zaprezentowano w trzech wersjach językowych: ormiańskiej, rosyjskiej i angielskiej. Wersja angielska liczy 66 stron. Tekst całości wzbogacono ilustracjami z trójjęzycznymi podpisami.

Potrzebę prezentowanej publikacji przedstawiono we wstępie.

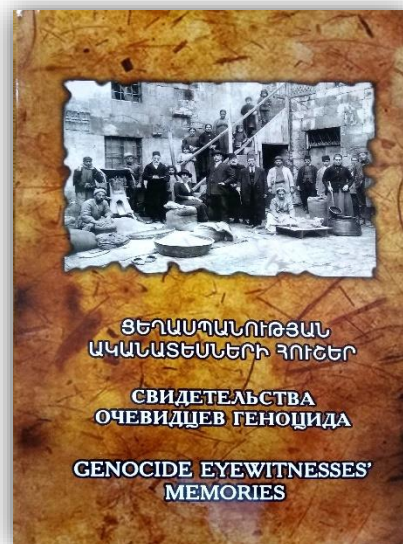
Autor zauważa, że „Lata i dekady mijają. Ostatni świadkowie tych tragicznych wydarzeń odchodzą. Gorączkowo nagrywamy wspomnienia ówczesnych nastolatków”. Zaznacza, że ich nagrane wspomnienia, ludzi „pozbawionych domu ojcowskiego i ojczyzny”, są cennymi zasobami informacji pozwalającymi nam odtworzyć dalsze losy ormiańskiego etnosu.

Autor zwraca uwagę, że ocalałe z ludobójstwa i młodzież, która znalazła azyl w sierocińcach na Bliskim Wschodzie, Rosji i Armenii, stali się żywą lekcją i nośnikiem cennych informacji, co umożliwiło odtworzenie wydarzeń z początku XX wieku. Dodaje, że wspomnienia te powinny być rejestrowane nie tylko jako świadectwa rzezi i wygnania całego narodu, ale także potwierdzenie roszczeń historycznej sprawiedliwości. Wskazuje, że te świadectwa, które są niezbędne do podstawowego zrozumienia i opisu przeszłych wydarzeń, stały się wyjątkowymi cennymi źródłami i materiałami dokumentującymi historię początku wieku.

„W nowo prezentowanym dziele, [jak pisze autor] którego tematykę mamy nadzieję kontynuować, powracamy do zapisu pięciu świadków ludobójstwa Ormian w Imperium Osmańskim w latach 1915-1920. Wszyscy oni przeżyli dzięki sierocińcom, które zostały otwarte przez różnych misjonarzy na Bliskim Wschodzie. Ich historie są do siebie podobne, jak podobne są losy ludzi, którzy znaleźli się w jednakowo ekstremalnej sytuacji. Jednocześnie różnią się percepcją wydarzeń i są one tym cenniejsze pod względem treści tych uczuć, że doświadczają ich różne osoby z różnych grup społecznych”.

Spis treści:

1. **Rouben Karapetyan:** Testimonies of Armenian Genocide witnesses
2. Father
3. Black road of migration
4. From Kyurin to France
5. A living proof of the Armenian Genocide
6. Araksi with yellow folding





czasopismo

“Our Europe. Ethnography - Ethnology - Anthropology of Culture” Nr 6

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznań 2017, ss. 96

Czasopismo naukowe "Our Europe. Ethnography – Ethnology – Anthropology of Culture" (ISSN 2299-4645) zadebiutowało w 2012 roku. Powstało ono z inicjatywy poznańskich i łódzkich antropologów jako odpowiedź na potrzebę konfrontowania wyników badań nad różnymi zjawiskami kulturowymi obserwowanymi na naszym kontynencie, wywołaną dynamicznym rozwojem antropologii kulturowej we współczesnej Europie. Wydawcą jest Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk – Sekcja Historii i Nauk Społecznych.

Skład redakcji tworzą: Grzegorz Pełczyński (redaktor naczelny), Inga Kuźma, Adam Pomieciński, Piotr Klafkowski.

W ostatnim numerze czasopisma (6/2017) znalazły się artykuły o tematyce ormiańskiej autorstwa członków Instytutu Badań Ormiańskich:

- **Adam Pomieciński:** Od pamięci stłamszonej do pamięci odzyskanej: Pomnik i Muzeum ludobójstwa Ormian w Erywanii (s. 7-14)
- **Krzysztof Fedorowicz:** Proces transformacji ustrojowej w Armenii. Próba zmian czy zachowanie status quo? (s. 15-24)
- **Paweł Nieczuja-Ostrowski:** Armenian periodical press in contemporary Poland (s. 25-40)
- **Grzegorz Pełczyński:** Współczesna Armenia na stronach “Biuletynu Ormiańskiego Towarzystwa Kulturalnego” (s. 41-46)

Pozostałe artykuły w numerze:

- Maria Marciniak: Palma bije nie zabije czyli drzewa i krzewy w obrzędowości dorocznej na Podkarpaciu
- Dorota Skotarczak: „The heart is beating to the cha-cha rhythm”. Exoticism in Polish songs of the 1950s and 60s
- Ewa Martinek: Poznań’s June 1956 in the View of “Wyboje” – the Periodical of Students and Young Intelligentsia of Greater Poland
- Jakub Romaniak: Wydarzenia czerwcowe w Poznaniu w Polskiej Kronice Filmowej

Całe numerze czasopismo dostępny jest w formie elektronicznej na stronie:

http://www.ptpn.poznan.pl/Wydawnictwo/czasopisma/our/our_europe_2017.html

Również we wcześniejszych numerach miejsce znajdowała tematyka ormiańska.

W numerze 1/2012

- **Grzegorz Pełczyński:** Armenians in Poland in the period of communism and in the “Third Polish Republic” (s. 45-54)

W numerze 5/2016

- **Gor Ordyan:** Formowanie grup anarchistycznych i ich działanie w ruchach społecznych Armenii (s. 17-22)



Redakcja:

Paweł Nieczuja-Ostrowski

Grair Magakian

Krzysztof Fedorowicz

Renata Król-Mazur

Projekt okładki:

Paweł Nieczuja-Ostrowski

Fotografia na okładce:

Paweł Nieczuja-Ostrowski

Biuletyn

Instytutu Badań Ormiańskich

Numer 2

(maj-czerwiec)

2018

© by Instytut Badań Ormiańskich, Gdańsk

ISSN 2545-2096

B I U L E T Y N
INSTYTUTU BADAŃ ORMIAŃSKICH

